

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН
МУНИЦИПАЛЬНОЕ АВТОНОМНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ ГОРОДА НАБЕРЕЖНЫЕ ЧЕЛНЫ
«ДЕТСКИЙ ЭКОЛОГО-БИОЛОГИЧЕСКИЙ ЦЕНТР №4»

ПРИНЯТО
на педагогическом совете
от «29» августа 2024г.
Протокол №1

УТВЕРЖДАЮ:

Директор МАУДО «ДЭБЦ №4»

В.И.Товма

Приказ № 85 от 29.08.2024 г.

ДОПОЛНИТЕЛЬНАЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ
ОБЩЕРАЗВИВАЮЩАЯ ПРОГРАММА
«ТУГАН ЯГЫМ – ЯШЕЛ БИШЕК»

Направленность: туристско-краеведческая

Возраст обучающихся: 7 - 14 лет

Срок реализации: 3 года (576 часов)

Авторы-составители:

Газизова Резеда Махмутовна,

педагог дополнительного образования

г. Набережные Челны, 2024 г.

Анлатма язуы

Ямьле табигатен, кин болыннар,
Алтын башак усэ кырларда.
Саф сулары белэн боек туган ягым
Мон тарата кебек доньяга.

Туган як! Никадэр тирэн мэгьнэ ята бу сузлэрдэ! Болар кешелэр дэ, аларнын данлы хезмэтлэре дэ, куэтле завод хэм фабрикалар да, кеше хезмэтен жинелэйтуче торле-торле машиналар, матур-матур шэһэрлэр дэ. Ниһаять, кочле табигать узе дэ: ул кешегэ икмэк ашата, салкын суын эчерэ, жылысын биреп жылыта, матурлыгы белэн тан калдыра. Торле тоөслэр белэн бизэлгэн көзге урманга, кабатланмас кышкы бизэклэргэ, күз явын алырлык чэчэкле болыннарга карап ничек сокланмыйсын! Язын кошларнын матур жырларын тынлау кемнэрнен генэ кунеллэрен назламый! Сэяхэт - туган якны өйрэнү юнөлешендэге «Туган ягым – яшел бишек» өстэмэ гомүми белем бирү программасы туган якнын табигатен ойрэнугэ, андагы узгэрешлэрне, бэйлэнешлэрне курэ, аларга карап соклана белергэ, туган - тобэкне өйрэнугэ юнэлтелгэн һәм «4 нче номерлы балалар экология-биология узэгендэ» тормышка ашырыла һәм түбэндэге норматив – хокукый базага таянып эшли:

1. Федеральный закон об образовании в Российской Федерации от 29.12.2012 №273-ФЗ.
2. Федеральный закон от 31 июля 2020 г. № 304-ФЗ «О внесении изменений в Федеральный закон «Об образовании в Российской Федерации» по вопросам воспитания обучающихся».
3. Концепция развития дополнительного образования детей до 2030 года, утвержденная Распоряжением Правительства РФ от 31 марта 2022 г. № 678-р.
4. Стратегия развития воспитания в Российской Федерации на период до 2025 года, утвержденная распоряжением Правительства Российской Федерации от 29 мая 2015г. № 996-р.
5. Федеральный проект «Успех каждого ребёнка» в рамках Национального проекта «Образование», утвержденного Протоколом заседания президиума Совета при Президенте Российской Федерации по стратегическому развитию и национальным проектам от 3.09.2018 №104.
6. Приказ Министерства просвещения Российской Федерации от 3.09.2019 №467 «Об утверждении Целевой модели развития региональных систем дополнительного образования детей».
7. Приказ Министерства просвещения Российской Федерации от 27 июля 2022 г. №629 «Об утверждении Порядка организации и осуществления образовательной деятельности по дополнительным общеобразовательным программам».
8. Постановление главного государственного санитарного врача РФ от 28.09.2020 № 28 «Об утверждении СанПиН 2.4. 3648-20 «Санитарно - эпидемиологические требования к организациям воспитания и обучения, отдыха и оздоровления детей и молодежи» (зарегистрировано в Минюсте России 18.12.2020 г. № 61573).
9. Методические рекомендации по реализации дополнительных общеобразовательных программ с применением электронного обучения и дистанционных образовательных технологий. Письмо Министерства просвещения от 31 января 2022 года № ДГ-245/06 «О направлении методических рекомендаций».
10. Методические рекомендации по проектированию и реализации дополнительных общеобразовательных программ в новой редакции МОиН РТ, ГБУ ДО «Республиканский центр внешкольной работы», г. Казань, 2023 г.

11. Устав муниципального автономного учреждения дополнительного образования Детский эколого-биологический центр №4».

Югарыда курсэтелгэн документлар нигезендэ программа тулыландырылды хэм узгэрешлэр кертелде: «Башлангыч» («Стартовый»), «Топ» («Базовый»), «Алга китеш» («Продвинутый») катламнар остэлде.

Актуаллек (актуальность). Халыкнын табигатькэ карата жавапсыз каравы анын экологик белеме хэм культураны тубэн булу сэбэпле, «Туган ягым – яшел бишек» программасы укучыларга кече яшътэн ук туган як табигатен анларга, анын дусты булырга этэргеч булып тора хэм хэзерге вакытта актуаль булып кала.

Яналык (новизна). Программа шэхси хэм торкемнэр белэн ижадый проектлар тозу, элэнэ эшлэре эченэ ала. Укуда куелган максат хэм бурычларны планлаштыра, контрольдэ тотта хэм бэяли. Укучынын белем дэрэжэсен бермэ бер устерэ, логик фикер йортергэ ярдэм итэ, максатка ирешу омтылышларын барлыкка китерэ. Уку предметын реаль тормыш белэн бэйли. Универсаль уку кунекмэлэре формалаша. Проект эшчэнлегенен эксперты, житэкчесе булу ижади баскычка кутэрэ.

Программанын узенчэлеге (отличительные особенности). Программаны балалар татарча узлэштереп, халкыбызнын мирасын янартачак, халык авыз ижатына, татар эдэбиятына, ата-бабаларыбызнын педагогик белем кунекмэлэренэ хэм экологик монэсэбэтлэренэ таянып, эйлэнэ-тирэ мохитны, табигатьне савыктыруга уз олешлэрен кертэчклэр. Экологик программанын татар телендэ булуы мэктеп укучыларына тэрбия һэм белем биру эшендэ унайлыклар тудырачак. Шулай ук туган төбэкне өйрэнгэндэ туристик юнэлешне, ягъни экскурсиялэр уткэруне, сэхэт итуне куздэ тотачак. Ижади хэм элэнэ эшендэ проблемаларны торле юллар белэн хэл итэ. Укуда куелган максат хэм бурычларны планлаштыра, контрольдэ тотта хэм бэяли. Укучынын белем дэрэжэсен бермэ бер устерэ, логик фикер йортергэ ярдэм итэ, максатка ирешу омтылышларын барлыкка китерэ. Уку предметын реаль тормыш белэн бэйли. Универсаль уку кунекмэлэре формалаша. Проект эшчэнлегенен эксперты, житэкчесе булу ижади баскычка кутэрэ.

Программа оч катламга таянып эшли «Башлангыч» («Стартовый»), «Топ» («Базовый»), «Алга китеш» («Продвинутый»):

- «Башлангыч» («Стартовый») - беренче катлам табигаттэге бэйлэнешлэрне хэм кагыйдэлэрне тирэнтен өйрэтэ.

- «Топ» («Базовый») – икенче катламтабигать хэм ана сак караш тэрбиялэунен топ тошенчэлэренэ өйрэтэ.

- «Алга китеш» («Продвинутый») – алган белемнэрне практикада куллану хэм элэнэ эшлэренэ өйрэтэ.

Гэмэли эхэмияте (практическая значимость). Укыту - тэрбия эшчэнлеге шэхси-ориентлаштыру технологиясенэ таяна. Экология һэм биология буенча балалар белем алганда теория белемнэрен һэм практика кунекмэлэрен активлаштырып, субъектив тэжрибэне актуальлэштереп элэнэ эшчэнлеген устерэлэр. Шуна курэ шэхси-ориентлаштыру технологиясенэндэ табигатьлэштеру, культуралаштыру, субъективлык принциплары алга куя.

Программаның максаты (цель): туган якнын табигатен яратып, табигый байлыкларны ишэйтергэ омтылуучы экологик яктан культуралы, эхлакый анлы, ижади фикер йортуче шэхес тэрбиялэу.

Бурычлар:

Укыту бурычлары (образовательные задачи):

- туган як табигатен, тереклек иялэренең эйлэнэ-тирэ мохит белэн бэйлэнешен, узенчэлэклэрен өйрэнэу;

- табигать турында алган белемнэрен ныгыту һәм аларны тормышта кулана белергэ ойрэту;
- эйлэнэ-тирэ мохиттэ экологик проблемаларны курэ белу, анны чишу юлларын таба белу.

Устеру бурычлары (развивающие задачи):

- устеру бурычларына шартлар тудыруга ярдэм иту;
- мотивлаштыруга (эйлэнэ-тирэ мохитне ойрэнудэ укучыларда кызыксыну уяту һәм устеру);

- процессларга (фикер йорту, игътибар, сойлэм байлыгы, кузаллау);
- сенсорика һәм хэрэкэт олкэсенэ (операциялэрне тогэл утэу, кузуткенлеге).

Тәрбия бурычлары (воспитательные задачи):

- укучыларда табигатькэ карата сакчыл, ихтирамлы, кече туганнарыбызга мэрхэмэтлелек тэрбиялэу;

- укучыларда табигатьтэге куренешлэрне курэ һәм соклана белу;

- табигатькэ карата жаваплылык тоюны, анын законнарына буйсынып яшэуне тэрбиялэу.

Программанын адресаты (адресат программы). «Туган ягым – яшел бишек» программасы 7-14 яштэге укучылар очен исэплэнгэн. Берлэшмэгэ балалар үз телэге белэн, кызыксынулары белэн тупланалар. Шөгел барышында санитар-гигиеник нормалар үтэлэ.

Программанын кулэме, тормышка ашырылу вакыты (объем программы).

Программаны тормышка ашыру өчен 1 елны 144 сэгать, 2 тапкыр 2 шэр сэгать күләмендэ үткэрелэ. Икенче хэм өченче уку елында 216 сэгать: атнага 3 тапкыр 2 шэр сэгать исэплэнгэн: 1 сэгать – теоретик белемнэрне узлэштеру, э 2 сэгать – алган белемнэрне практик яктан ныгытуны куздэ тотта. Шогыльгэ 40 минут вакыт бирелэ. Хэрбер шөгелдэн сон 10 минутлык тэнэфес ясала, физик кунегулэр хэм фольклор уеннары башкарыла.

Укыту формасы (форма обучения):

- торкемнэрдэ эшлэу
- фронталь (практическ хэм теория дэрслэр);
- шэхси (проектларны тозу хэм яклау);
- торкем (экскурсиялэр, походлар);
- коллектив (экологик акциялэр оештыру, мероприятиялэр уздыру);
- читтэн торып (дистанционная).

Программаның тормышка ашыру вакыты (сроки реализации программы): 3 ел.

Белемнэрне бэялэу торлэре (формы оценки знаний):

Промежуточный контроль хэр ярты ел азагында уткэрелэ. Программаны узлэштерунен йомгаклау аттестациясе топ катлам программасын узлэштергэннэн сон, ел азагында уздырыла.

Программаны узлэштеруне бэялэу торлэре хэм алымнары (методы и формы освоения программы):

- промежуточный контроль: ижади эш, кургэзмэ, презентация, уеннар, тестлар уздыру;
- программаны узлэштерунен йомгаклау аттестациясе: конференция, ижади эшлэр кургэзмэсе, проектлар презентациясе, эшлэрне коллектив анализлау, портфолио, тестлар уздыру.

Программа укыту учереждениесендэ гамэлгэ ашырыла, бүлеклэр буенча дистанцион белем бирү технологиялэрен куллану мөмкинлеге бар. Кирэкле интернет-ресурслар булуы, бүлеклэр буенча уңайлы эш формаларын сайларга ярдэм итэ.

№ Раздел лар	Программаны н разделлары	Интернет-ресурс
1	«Туган ягым-яшел бишек» программасының эшчәнлегенә	<p>Экологик сукмактан сәяхәт. Экосистеманың бер өлеше булган урман белән таныштыру. https://www.youtube.com/watch?v=NSvybH1XBbc</p> <p>Урмандагы кагыйдәләр. https://www.youtube.com/watch?v=eSHWioYif-Y</p> <p>Агулы гомбәләр, жыләкләр, үләннәр. Саклану чаралары. https://infourok.ru/videouroki/2128</p>
2	Әйләнә -тирә дөнья	<p>Табигать – сәламәтлекне саклауда төп ярдәмче. https://www.youtube.com/watch?v=MA0v5EXL1Dg</p> <p>Чүп турындагы төшенчәләр. https://www.maailmakoristus.ee/ru/fakty-o-musore/</p> <p>«Прибрежный» паркының хәл-хәтте. http://chelny-izvest.ru/news/city/chem-boleet-park-pribrezhnyy</p> <p>Кызыл китаптагы үсемлекләр. https://ozonit.ru/krasnaya_kniga/krasnaya_kniga_tatarstana.php</p>
3	Эзләнү һәм проектлау эшләренә нигезе.	<p>Эзләнү һәм проектлау эшләренә нигезе. https://school.hse.ru/handbook/guide1</p> <p>Эзләнү эшләренә үрнәкләр. https://tvorcheskie-proekty.ru/nachalnaya-shkola</p>
4	Туган якны өйрәнү.	<p>Татарстанда яшәүче кошлар, аларның үзенчәлекләре. https://givotniymir.ru/pticy-tatarstana-opisaniya-nazvaniya-i-osobennosti-ptic-tatarstana/</p> <p>Гренада паркына сәяхәт, каеннарның торышын күзәтү. https://studfile.net/preview/8085328/page:6/</p> <p>Татарстанда яшәүче хайваннар Хайваннарның эзләре. https://givotniymir.ru/zhivotnye-tatarstana-opisanie-nazvaniya-i-osobennosti-zhivotnyx-tatarstana/</p> <p>Шәһәрнең актуаль проблемалары, аларны хәлитү юллары. https://www.youtube.com/watch?v=Rd8MsI7IeE0</p>
5	Табигатьне саклау чаралары.	<p>Искиткеч матур. Экологик акциясе. https://-kotorye-vdokhnovlyayut-28312.html</p> <p>Экологик акцияләрничек үтә. https://www.youtube.com/watch?v=FjGxq9WITek https://www.youtube.com/watch?v=UkYC6eSMmZc</p> <p>Безнең яктагы беренче чәчәкләр. https://www.youtube.com/watch?v=N33Rn4ZQS6Y https://www.youtube.com/watch?v=OrzN1X1gB50</p> <p>Беренче чәчәкләрнең әһәмияте. https://youtu.be/OrzN1X1gB50</p> <p>Ак каен акциясе. https://obratske.ru/news/bratsk-org/11957-bereza-idealnyi-indikator-</p>

		ekologicheskogo-sostoianiiia-sredy
6	Тәрбия чаралары.	«Урманда кунакта» – йомгаклау чарасы. https://www.youtube.com/watch?v=Gr6TgarRWS0